ఉద్యోగం వచ్చింది

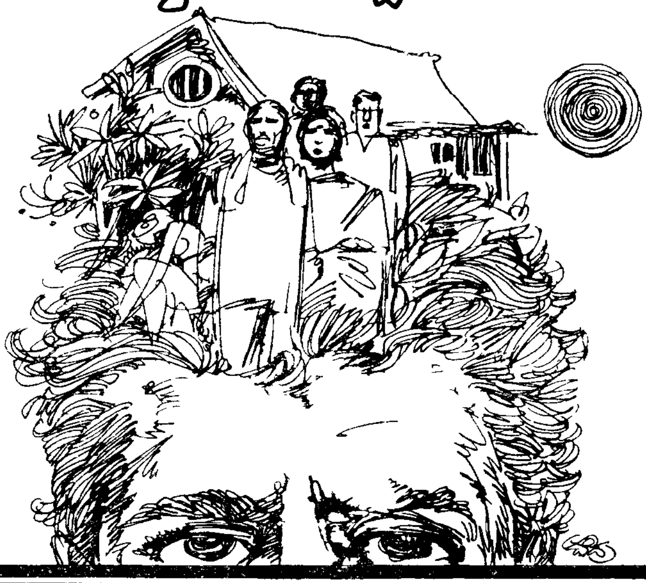

"ఇంటికి ఏభై రూపాయలు,
పాలకు ముప్ఫయి రూపాయలు,
చాకలికి పది ఆ(ఇంకా? "

లెక్కలు కడుతూ, వంచిన తల కొంచెం పైకెత్తి జడుపుముఖంతో, "బాకీలేమయినా ఉన్నయ్యేమిటి?" అని నసిగారు రామారావు మాష్టారు

ఏ కారణంవలననో భార్య రాజరాజేశ్వరీదేవి ఒక్క క్షణం మాట్లాడకపోయేటప్పటికి, ఉషారుగా ముక్కుమీంచి బూతద్దాల కళ్ళజోణ్ణి సర్దుకునేలోగా, "పక్కింటి పిన్నిగారికి పదిరూపాయలివ్వాలి " అంది రాజేశ్వరమ్మ మామూలుగా, దోసకాయలు తరుగుతూ

ముక్కుమీంచి కళ్ళజోడు కొంచెం కిందికి జారింది ఏ నెల కానెల అప్పులు మాత్రం తప్పడంలేదు తల కొంచెం వంచి, ఫ్రేము అంచుమీదుగా విచారంగా చూశారు భార్యవెపు ఆమె మాత్రం ఏం చేస్తుంది!

"సరే సరుకుల లిస్టు చెప్పు " అన్నారు రామారావుగారు నీరసంగా పడక్కుర్చీలో వెనక్కు వాలుతూ

"ఒరే వాసూ! లిస్టు రాయరా" అని కేకేశారు ఆఖరు కొడుకును, నెరిసిన తలను గోక్కుంటూ

ముక్కామల దేవీ నాగమోహనరావు

పోతూన్న చింకిలాగును పైకి లాక్కుని, చేత్తో గోళీక్కాయల డబ్బా పట్టుకుని, ఎ ఎన్ ఆర్ లా ఓ ఫోజోటి పారేసి, "నాకిదేపనా? అవతల నే నాడుకోవాలి" అన్నాడు

రామారావుగారి విచారమంతా 'హంష్ కాకి'లా ఎగిరిపోయింది ముచ్చటగా చూశారు కొడుకును—ది గ్రేట్ పదేళ్ళ ఫిఫ్తు క్లాసు స్టూడెంటును

"అలాగా నాయనా! మధ్యాహ్నం తిండికొద్దువుగాని" అంది వాళ్ళమ్మ పచ్చిమిరపకాయలు కోస్తూ

మనవాడు వెంటనే ఆలోచన్లో పడ్డాడు ఎవరితో గొడవపడినా అమ్మతో మాత్రం పడకూడదు అనుకున్నాడు

"సరే చెప్పు" అని కూర్చున్నాడు

"బియ్యం అరవై కేజీలు

నూనె మూడు కేజీలు "

* * *

మెల్లగా ఎండ తీక్షణతను అందు కుంటున్నది ఉదయం పది గంటలు రామారావు 'ఉష్!' అనుకుంటూ ప్రవేశించారు ఇంట్లోకి కూలివాడు బియ్యం మూట లోపల పడేశాడు వెనకాల, రామారావుగారి రెండవ సుపుత్రుడు సురేషూ, వాసూ డబ్బాలతో, పొట్లాల సంచులతో ప్రవేశించారు

చిన్నకొడుకు లిద్దరూ సంచు లందించారు

వంటింట్లోంచి ఏవో చిన్నచిన్న ధ్వనులు తప్పించి, ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది రామారావు మాష్టారప్పుడే పడక పడ్డారు

వాసు ఎ ఎన్ ఆర్ ఫాన్ సురేషు ఎన్ టి ఆర్, ఫాన్ అంచేత వాళ్ళు తమతమ అభిమాన హీరోల ఫోజులు వరుసగా కొట్టి, సీరియస్‌గా చూశారు తండ్రివేపు

"నాన్నా?" అన్నాడు వాసు అచ్చు ఎ ఎన్ ఆర్‌లా

"నాన్నా!" దుర్యోధనుడిలా గర్జించాడు సురేషు

ఆయన ఉలిక్కిపడి కయ్యానికి సిద్ధంగా ఉన్న కొడుకుల్ని చూశారు వెంటనే ఆయనకు తను చేసిన అపరాధమేమిటో తెలియరాలేదు

"నాన్నా మర్చిపోయావా?" అన్నాడు వాసు విషాదంగా—'లతా ఎందుకిలా మారిపోయావు? అన్న ప్రేమ్‌నగర్‌లోని డైలాగ్‌ను యిమిటేట్ చేస్తూ

'ఆఫ్టాల్! మీ ఎ ఎన్ ఆర్ ఎంత?' అన్నట్లుగా తమ్ముణ్ణి చూసి, తను ఆరో క్లాసు చదువుతున్నాడు గనుక, తమ్ముడి కంటే పోర్సుగా మాట్లాడేలి గనుక నిప్పులాంటి మనిషిలో ఎన్ టి ఆర్ ఫోజుకొట్టి ఈ విధంగా అన్నాడు సురేషు

"అవును మా విషయం ఒచ్చేటప్పటికి నువ్వు మర్చిపోతావు ఎన్నాళ్ళయినా మాకు పుస్తకాలు కొనవ్ బట్టలు కుట్టించవ్" తన బట్టల్ని చూసుకుని సురేషు ఆవేశపడ్డాడు

తన చిన్నకొడుకు లిద్దరిపై పూ దిగ లుగా చూశారు రామారావుగారు వాస గాడి లాగు అంచు చిరిగి వేళ్ళాడుతుంటే

సుభాషితాలు

స్త్రీలను స్త్రీలు చాలా తొందరగా గుర్తిస్తారు —శరత్ బాబు

సురేష్‌గాడి చొక్కా కాలరు చిరిగి దారాలు వేళ్ళాడుతున్నాయి కాని, ఆ చిన్నారు లిద్దరిలో పరిస్థితుల నర్థం చేసికొనే మనస్తత్వం ఆ వయసులో అసహజమైన సహానం ఆ ముద్దు ముఖాలికి వింత అందం చేకూరుస్తున్నవి కాని తనేం చెయ్యగలడు? పాపం ఇలా ఎన్నిసార్లో అడిగారా పిల్లలు

"డబ్బు మిగిలేలాలేదు బాబూ చూస్తాను లెండి అన్నయ్యకు ఉద్యోగం వచ్చేస్తుందిగా, మీకు మంచిమంచి బట్టలు కావలసినవన్నీ కొంటాడు సరేసరే— యిదిగో చెరో పది పైసలు తీసుకోండి "

ఇద్దరు కుర్రాళ్ళు ముఖముఖాలు చూసుకున్నారు

"అన్నయ్యకెప్పుడు ఉద్యోగం వస్తుంది నాన్నా?" వాసు అడిగాడు

"వచ్చేస్తుందిబాబూ కొద్దిరోజుల్లోనే"

"సినిమాకన్నా డబ్బులియ్యి నాన్నా" బిక్కమొహంతో అడిగాడు సురేష్

"నాన్నా! కొంచెం కాఫీ ఇమ్మంటావా?" అంటూ వచ్చింది సుధ మాష్టారి పెద్దకుమార్తె

రామారావుగారికి ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లయింది

"ఇవ్వమ్మా" అన్నారు

పిల్లలింకా అలాగే నిలబడి ఉన్నారు చివరికేమనుకున్నారో తండ్రి చేతిలోని డబ్బులు తీసికొని వెళ్ళిపోయారు

పొగలు కక్కుతున్న కాఫీ గ్లాస అందించింది సుధ

వంటింట్లోంచి తాలింపు శబ్దం వినబడుతూంది.

"సుచల అచల ఏరమ్మా?"

"సుచల ఏదో చదువుకుంటోంది నాన్నా. అచల ఎవరింటికో వెళ్ళింది."

ఆయన కాఫీ తాగుతున్నారు. సుధ అలాగే నిలబడి ఉంది.

"ఏమ్మా?" అన్నారు.

"నాన్నా వాయిదాల పద్ధతిమీద కుట్టు మిషను కొంటానన్నావు..." మెల్లగా అందామె.

ఆయన కొన్ని క్షణాలు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆమె ముఖంలోనికి కూడా చూడలేకపోయారు. చివరకు మెల్లగా అన్నారు:

"డబ్బు సరిపోయేలా లేదమ్మా." నూతిలోంచి వచ్చినట్లు క్షీణంగా ఉందాయన స్వరం. ఆమె కొన్ని క్షణాలు మాట్లాడలేదు. "పోనీలే నాన్నా!" అంది చివరికి. మెల్లగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

వెళ్ళిపోతున్న ఆమెను విచారంగా చూశారాయన. కుట్టుమిషను ఉంటే దాని ద్వారా ఏదో తనకు సాయపడదామనుకుంటుంది పిచ్చిపిల్ల. ఇరవై నాలుగేళ్ళు పైబడ్డాయి సుధకి. చిరుగులున్నా శుభ్రంగా ఉతికిన చీర కట్టుకుంది. ఉన్నంతలో ఏదో పొందిక! కాని 'ఇది' అని చెప్పుకోవడానికి తనేం చేశాడు? పెళ్ళి ఎలా చేయడం? ...ఎలా?

నొసలు రుద్దుకున్నారాయన. ఏవో ఆలోచనలు, బాధలు. దిగుళ్ళు. వీటితోనే జీవితం గడిచిపోతున్నది. పూర్తిగా నెరిసిన తల. ముడతలు పడిన దేహం. దారిద్ర్యాన్ని సూచించే దుస్తులు. ఏభయేళ్లు పైబడినా, అరవై ఏళ్ళు పైబడిన వారిలా కనిపిస్తారాయన.

వంట గదిలోంచి భార్య వచ్చింది చేతులు తుడుచుకుంటూ. భార్యను చూశారు. నిర్విచారంగా నిర్లిప్తంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. ఆమెదీ కృశించిన శరీరమే. నెరిసీ నెరియని తల. మాసిన చీర. వెలిసిన జాకెట్టు.

"సరుకులు చూసుకో" అన్నారాయన.

తెచ్చినవాటిని జాగ్రత్త చేయసాగిందామె.

"ఓ కేజీ మినప్పప్పు తేలేకపోయారా? పిల్లల కేదయినా చేసిపెట్టేదాన్ని. పాపం! ఏమయినా చెయ్యమ్మా అంటారు. ఏం చెయ్యను? పిండివంటలు చేసుకోడానికేముంటాయి ఇంట్లో చిన్నపిల్లలు వాళ్ళకేం తెలుసు?"

ఆయన మౌనం వహించారు.

కాస్సేపాగి ఆమే అన్నది: "మీరు తెచ్చింది నెల్లాళ్ళ తిండిగింజలికి, ఇంటి అద్దెలకే సరిపోదు. ఇంకేం ఉంటుంది లెండి."

దంపతులిద్దరూ ఏదో పరధ్యానంలో పడ్డారు. ఇద్దరిలో ఏదో ఆశ! 'రోజులు మారవా?!' 'స్థితిగతులు మారవా' అని.

"పెద్దబ్బాయింకా రాలేదేమే?"

"రాలేదు మరి. పాపం — రెండు రోజులయింది ఇంటర్వ్యూకని వెళ్ళి. మూడు సంవత్సరాలనుంచీ ఇలా తిరుగుతూనే ఉన్నాడు. ఏం ఉద్యోగాలో, ఏం గవర్నమెంటో ..ఎక్కడెక్కడ తిరుగుతున్నాడో ఏవిటో. ."

వేడిగా గాలి విసిరింది. బయట ఎండ

మండుతూంది. ఆయన ఏం మాట్లాడ లేదు. అచల వచ్చింది. పదవతరగతి చదువుతూంది. తెల్లగా అందంగానే ఉంటుంది. కాని, మాపిన లంగా, జాకెట్ తైల సంస్కారంలేని జుత్తు ఆమెను వెలవెలబరుస్తున్నవి.

తండ్రిని చూడగానే ఆ పిల్లకు వెంటనే ఆత్రత, నిరాశ, దుఃఖము అన్నీ ఒక్కసారే వచ్చాయి.

"నాన్నా నాకు చెప్పులు కొంటానన్నావు. తెచ్చావా?"

రాజేశ్వరమ్మ కూతురికేసి చూపింది. మాట్లాడకుండా తన పనిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

రామారావుగారు నిజంగా భయపడ్డారు.

"తేలేదుకదూ. ఎందుకు తెస్తావు! నేనిలా పిగ్గుమాలిందాన్లా స్కూలుకు వెళ్ళాల్సిందే! ప్రతి వెధవా నన్ను వెక్కిరించాల్సిందే! స్కూల్లో అబ్బాయిలు నన్నెలా ఏడిపిస్తారో నీకేం తెలుసు "

దుఃఖంతో పూడుకుపోయిందామె కంఠం. కళ్ళనిండా నీళ్ళు నిండుకొచ్చాయి.

" ముసలమ్మా అంటారు. ఏబ్రాసీ అంటారు .." ఇంక ఆపుకోలేక పోయింది. వెక్కివెక్కి ఏడవసాగింది.

"ఎందుకే వెధవ్వేడుపు!— ఉరుములాంటి కేక. సుచల! అపర కాళిలా ఉంది. ఇరవై రెండేళ్ళుండవచ్చు. పాయలు పాయలుగా జుత్తు విడిపోయి ఉంది. అందమైన పెద్ద కళ్ళు ఎర్రబడి భయం గొల్పేట్టుగా ఉన్నాయి. నలిగిన చీర. బిగుతైన జాకెట్టు. ఆమె పరువమంతా గత్యంతరం లేక కసికసిగా చూస్తున్నట్లు ఉంది. చేతిలో 'సెక్రటరి' బౌండు పుస్తకము!

రామారావుగారు వణికిపోయారు. సుచల అవకాశం వచ్చినప్పుడల్లా ఆయన అసమర్థతను ఎత్తి చూపి నిందిస్తుంది. ఏడుస్తుంది. 'పిగ్గుమాలినదాన్నై పోయాను.' అంటుంది. ఇంట్లో ఆ పిల్లజోలికి ఎవరూ వెళ్ళరు.

ఆయన, సుచలను పైకి లెక్కచేయనట్లు కనిపించాలని, అచలతో.

"డబ్బు సరిపోదేమోనని ఆగానమ్మా- నెల్లాళ్ళు గడవాలి కదా. కొంటాన్లే అమ్మా . ఎన్నాళ్ళమ్మా మనకీ కష్టాలు. అన్నయ్యకు ఉద్యోగం వస్తే—"

"ఆఁ! ఆయనగారికి ఉద్యోగం వచ్చేస్తుంది. మమ్మల్ని ఉద్ధరించేస్తాడు. ఇలాగే రోజులు గడుస్తాయి. సంవత్సరాలు గడుస్తాయి. అప్పుడు . నీలాగే మేమూ అవుతాము. బ్రతుకులికి అర్థం ఉండదు. ఎందుకు జీవించాలో తెలియదు. పందుల్లాగా, కుక్కల్లాగా బ్రతకడంకన్నా చావడంమేలు "

పుస్తకం ఎగపిపడుతున్న గుండెలకు నొక్కుకుందామె. కళ్ళల్లో నీళ్ళు సుళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. అచల ఒకమూల ఏడవటం మర్చిపోయిబొమ్మలా నిల్చుండిపోయింది. వంటగదిలోంచి సుధ, రాజేశ్వరమ్మ ఈ మాటలు వింటూనే ఉన్నారు. తల్లి ముఖంలో ఏ భావమూ కనిపించదు సుధకు. చాలా బాధలను గుండెలలో దాచుకున్న మనిషి ఆమె.

"అమ్మా- సుచలకసలు బుద్ధిలేదమ్మా" అంది సుధ.

రాజేశ్వరమ్మ ఏమీ అనలేదు. కొంగుతో కళ్ళు తుడుచుకుంది.

"నేను ఏం చెయ్యనమ్మా...." తండ్రి నిస్సహాయంగా అన్నాడు.

"ఏమీ చెయ్యవు నువ్వు. చేసే ఉద్దేశం ఉంటే ఎప్పుడో, ఏదో చేసేవాడివి."

"సుచలా ఏమిటే యిది?"సుధ బయటి కొచ్చి అంది.

"ఓహో! తమరా! ఏముంది? నాకేమయినా దారి చూపించమని అడుగుతున్నాను."

"సిగ్గులేదూ నీకు."

"ఎందుకే సిగ్గు? నీకూ సిగ్గు! నువ్వు సహనశీలివికదూ! నన్నంటావు. పైకి కనబడవు కాని లోపల నువ్వెన్నను కుంటున్నావో! నాన్నను ఎంత తిట్టుకుంటున్నావో!"

గుడ్లనీరు కుక్కుకుంటూ వంటగదిలోకి వచ్చేసింది సుధ.

రాజేశ్వరమ్మ మౌనంగా తనపని చేసుకుపోతూంది. ఏమాత్రం ఉద్రిక్తతా చిహ్నాలూ ఆమె ముఖంలో కనిపించడం లేదు కాని, లోలోపలే ఆమె ఆలోచించుకుంటున్నది. ఆ ఆలోచనలన్నీ తన పెద్ద కొడుకు చుట్టూనే పరిభ్రమిస్తున్నాయి. తన పెద్దకొడుక్కి కూడా ఉద్యోగం దొరికితే కొంతవరకూ ఈ ఆడపిల్లల బెడద తప్పుతుంది. తన ఆశలన్నీ కొడుకు మీదే. కొడుకే ఈ కుంటుబాన్ని ఒకదారికి తీసుకురావాలి. ఆడపిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళుచేసి, ఓ మంచి కోడల్ని తెచ్చుకుని, తనింక విశ్రాంతి తీసుకోవాలి. బాధలతో,దిగుళ్ళతో కృంగిపోయిన మనసును ఒకింత శాంత పంచుకోవాల..

కర్రల పొయ్యి దగ్గరకూర్చున్న సుధ కూడా ఆలోచిస్తున్నది. అందమైనముఖం. విశాలమైన కళ్ళు. ఎర్రని మంటవెల్తురులో ఆమె ముఖం కాంతులీనుతోంది. ఆమెకూ ఏవో స్వంత ఊహలున్నాయి. ఆశలున్నాయి. అర్ధరాత్రుళ్లు ఏవేవో ఊహించుకుంటుంది - భయంభయంగా. బయటి వెన్నెట్లోకి చూస్తూ. తండ్రిని చూస్తే ఆమెకు ఎంతో విచారం. తనకు ఊహ తెలిసిందగ్గర్నుంచీ తండ్రిఅలాగే ఉన్నాడు. విచారమూ, బాధా ఆయన్ని తినేస్తున్నాయి. వచ్చిన జీతం తిండికే చాలదు. మిగిలిన అవసరాలెలా తీరుతాయి! బాధ్యతలెలా తీరుతాయి! కాని ఆమెకూ ఆశ!.... గాఢాంధకారంలో చిరుదీపంలా... అన్నయ్య! అన్నయ్యకు ఉద్యోగ మొచ్చేస్తే! . తమ కష్టాలన్నీ తీరిపోతే . ఆడపిల్లలందరికీ పెళ్ళిళ్ళయిపోతే. .

ఈ ఊహ ఆమె వొళ్ళను పులకరింపజేసింది. తనకుతానే సిగ్గుపడిపోయి ముఖం దాచుకుంది.

సుచల కూడా ఆలోచిస్తున్నది. తండ్రి అంటే చెప్పలేనంత కసిగా, కోపంగా ఉందామెకు చీకటి గదిలో ఓమూల సెక్రటరీ నవలను గుండెల కాన్చుకుని పడుకుని ఉంది. కనుకొలుకులనుండి నీళ్లు కారుతున్నాయి.ఎప్పుడూ ఏదో అందంగా, అద్భుతంగా ఊహించుకోవడమంటే ఆమెకు చాలా ఇష్టం. 'అదే మిగిలింది నాకు.' అనుకుంటుంది. ఏదో అద్భుతం జరిగి తనో లక్షాధికారిణి అయిపోతే .

సుభాషితాలు

సద్బుద్ధి, సద్వర్తన, సజ్జన సాంగత్యము వీటినుంచి జనించే పరిమళమే వ్యక్తికి నిండదన మిచ్చే ప్రత్యేకత.

—మాలతీ చందూర్

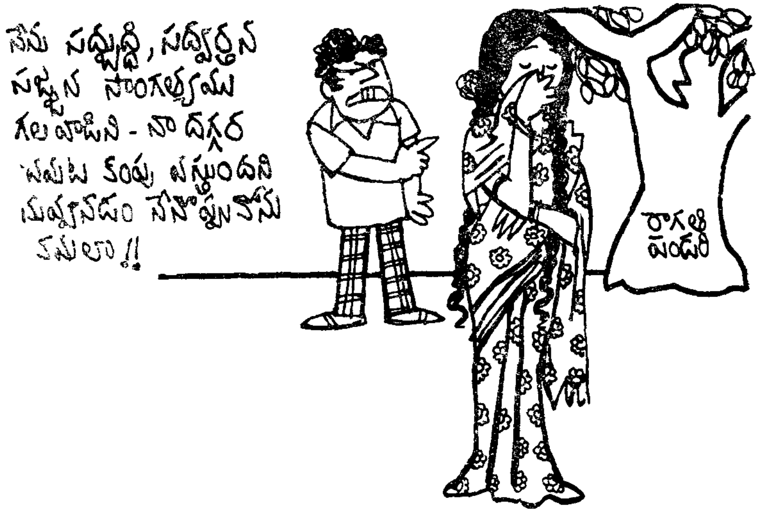

నవలలోని రాజశేఖరం పాత్ర అంటే ఆమెకు చెప్పలేనంత ఇష్టం. ఏ రాజశేఖరమో తన అందాన్ని చూపి వరించి, తన జీవితంలోకి ప్రవేశిస్తే గుండెలు గబగబా కొట్టుకుంటాయామెకు. ఎంతోమంది లక్షాధికారుల కొడుకులు సూట్లు వేసుకుని, విమానాల్లాంటి కార్లల్లో పోతూంటారు. ఏ ఒక్కరైనా తనంటే ఇష్టపడితే వెంటనే నిరాశ, నిస్పృహ! ఎదురింటి మేడలోని అబ్బాయి గుర్తువస్తాడు. మెడికో. తనకేసి అదోలా చూస్తాడు. తనకు వళ్ళంతా సిగ్గేస్తుంది. ఒకసారి నవ్వాడు. తనూ నవ్వి పారిపోయింది. కొన్ని రోజుల్లో మద్రాసు వెళ్ళిపోతాడట. అతనితో వెళ్ళిపోతే! . ఒక్కసారి ఆమె గుండె ఆగి గబగబా కొట్టుకుంది అమ్మో! వెంటనే భరించలేని బాధ దిగులు ఏవో అగాధాలు . జీవిత మంతా చీకటి! చీకటి! కాని .. కాని . ఏదో సన్నటి వెలుగు! అన్నయ్య! అన్నయ్యకు ఉద్యో మొస్తే! .

అచల వీధి అరుగుమీద కూర్చు ఉంది వచ్చే పోయే జనాన్ని చూస్తూ పద్నాలుగేళ్ళమ్మాయి. అక్కయ్య కున్నంత బాధ ఇంకా ఆమెకు కలగలేద గాని, నిరంతరం స్కూల్లో అవమానాలన ఆ పిల్ల సహించలేకపోతున్నది. తో ఆడపిల్లలు, అబ్బాయిలు అందరూ 'ము లమ్మా' అంటారు, 'ఏబ్రాసీ' అంటారు

కనుపించడానికి అలంకరణ బుండవు. మాష్టర్లు కూడా మిగిలిన ఆడపిల్లలను చూసినట్లుగా తన్ను చూడరు. ఎన్నిసార్లో ఏడ్చింది. తండ్రి ఎప్పుడూ డబ్బుండ దంటాడు. 'ఎన్నాళ్ళమ్మా మనకీ కష్టాలు. అన్నయ్య కుద్యోగమొస్తే 'అంటాడు. ఆ అమ్మాయి కొంచెం ఆలోచిస్తుంది. నిజమే. తండ్రి ఏం చెయ్యగలడు? 'అన్నయ్య కుద్యోగమొచ్చేస్తే! ' ఒక్కసారిగా అనుకుని ఊహల్లోకి జారి పోయిందా అమ్మాయి.

వాసు, సురేషు, ఎండలో తిరిగి తిరిగి, పన్నెండు గంటలవేళ ఇంటికి వచ్చారు. రాజేశ్వరమ్మ భోజనాలకి సిద్ధం చేస్తున్నది.

పిల్లలు కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుని వచ్చారు. బట్టలు మాసినా, చిరిగినా, ఎటువంటి ప్రత్యేక సుఖాలకూ నోచుకోక పోయినా- అమాయకమైన కళ్ళతో ముత్యాల్లా కనిపించారా పిల్లలు రాజరాజేశ్వరీ దేవికి

"అమ్మా!" అన్నారు ఇద్దరూ ఏదో కూడబలుక్కున్నట్లు.

"ఏమిటీ?" అందామె.

"అన్నయ్య రాలేదేమే" వాసు.

"ఈవేళ వస్తాడేమో."

"అన్నయ్యకు ఉద్యోగ మొచ్చేస్తుం దామ్మా" సురేషు.

ఆమె నవ్వింది. "ఎందుకు రాదూ! మంచి ఉద్యోగమే వస్తుంది."

"ఉద్యోగ మొచ్చేస్తే—" పిల్లలు ఆగారు.

"వస్తే?" అంది సుధ అన్నం ఆర

"మాకు బట్టలు కుట్టిస్తాడు. పుస్తకాలు కొంటాడు."

"ఇంకా .." అంది సుధ నవ్వుతూ.

"నీ పెళ్ళవుతుంది." అన్నారు ఇద్దరూ ఒక్కసారే.

"ఛీ! పొండి." అంది సుధ బోలెడు సిగ్గుపడిపోయి.

రాజరాజేశ్వరమ్మ మనసారా నవ్వింది.

* * *

చీకట్లు ముసురుకున్నాయి. వీధి అరుగు మీద పడక్కుర్చీలో పడుకున్నారు రామారావుగారు. గదిలో కిరసనాయిలుబుడ్డి వెలుగు పలుచగా వాకిట్లో పడుతోంది. దూరంగా, విద్యుద్దీపాలకాంతితో మునిగి వుంది నగరమంతా. వీధిలో పల్చగా జనం అటూ యిటూ తిరుగుతున్నారు. అప్పుడప్పుడు రిక్షాల గణగణలూ, కార్లహారన్లూ వినిపిస్తున్నాయి. తలపగుల్తున్నది. ఎవరికీ చెప్పుకోలేనిబాధ. ప్రొద్దుట జరిగిన రాద్ధాంతం ఆయన మనసును కలవరపరచింది. ఇది ఈవేళేమీ క్రొత్తకాదు. ప్రతినెలా మొదటి, రెండవ తేదీల్లో జరిగే మామూలు గొడవే. కాని, ప్రతిసారీగుండె ముక్కలవుతుంది. నిరాశ, నిస్పృహలు చీకట్లులా అలముకుంటాయి. చేస్తున్నది స్కూలు మాష్టరు ఉద్యోగం. మూడు వందల ఏభై రూపాయలదాకా జీతం. ఇంటి అద్దెకు, పాలకు, చాకలికి, మామూలు తిండికే ఆ డబ్బు చాలదు. ఇంతకాలం ఉద్యోగం చేసి కూడ బెట్టిందిలేదు. కనీస అవసరాలు తీరటంలేదు. ఆడపిల్లలు ఎదిగి కూర్చున్నారు. ఆడపిల్లలంటే భయం

తనకు. పెళ్ళిళ్ళుచెయ్యాలి. ఎలా?... పెద్ద కొడుకు మీదే ఆశ. కష్టపడి చేసినపని, ఒకవిధంగా, కూడబెట్టిన ఆస్థి కొడుకును బి.ఏ. దాకా చదివించడం. కొడుక్కు ఉద్యోగమొచ్చేస్తే . అవును . మూడు సంవత్సరాలనుండి ఎదురుచూస్తున్నాడు కొడుక్కు ఉద్యోగమొస్తుందని. ..కాని ఎంతమంది బి.ఏ. లు, ఎం.ఏ.లు ఉన్నారు! అంతమందిలో తనకొడుక్కు ఉద్యోగం రావడం ఎంతకష్టం! తను ఇంకొక్క సంవత్సరంలో రిటైరై పోతాడు.ఇది తనకు తీరనిదెబ్బ. ఒకే ఒక్క సంవత్సరం! . అయినా ఫరవాలేదు. కొడుక్కి ఉద్యోగ మొస్తే, తన జీతంతో ఇల్లుగడిపి, కొడుకు జీతాన్ని కూడబెట్టి కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు చేయవచ్చు. ఇదే ఆశ! గుండెల నిండుగా ఆవరించుకున్న ఆశ మరేవిధ మయిన ఆధారమూలేదు. తనకొడుక్కు త్వరగా ఉద్యోగం రావాలి భగవంతుడా మమ్మల్ని కరుణించుస్వామీ

ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది.

"నాన్నా భోంచెయ్యినాన్నా" సుధ వచ్చింది.

"పిల్లలందరూ తినేశారామ్మా?"

"తిన్నారునాన్నా."

"నేను కాసేపుండి తింటానమ్మా. అన్నయ్యొస్తాడేమో ననిఉంది.ఏమయిందో ఏమిటో."

రాజేశ్వరమ్మ కూడా అలానే అను కుంటున్నది.

"శుక్రవారమనగా వెళ్ళాడు. ఈవేళ ఆదివారం ఇంకారాలేదు. ఏమయిందో ఏమిటో."

సుధ మనసులోనే దేవుడికి మొక్కు కుంది.

చాలాసేపు ఎదురుచూశారు వాళ్ళు ఆ రాత్రి. చివరికి మిగిలినవాళ్ళు విచారంగా భోజనాలు కానిచ్చారు.

రాత్రి పదిగంటలవేళ, నీరసంగా, రేగిన తలతో, మాసిన బట్టలతో, అయిదున్నర అడుగులమనిషి సుదర్శనం బ్యాచిలర్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్, ఇంటితలుపు కొట్టాడు.

"అన్నయ్యొచ్చేడు." వాసూ, సురేషు లేచిపోయారు. తండ్రి లేచి కూర్చున్నాడు. సుధ, సుచల, అచల ఒళ్ళంతా చెవులు చేసుకున్నారు.

రాజేశ్వరమ్మ ఆత్రతగా తలుపుతీసింది.

"ఏమయింది? ఏమయింది?"

"సెలక్టుకాలేదు." అన్నాడతను నిర్జీవ మయిన కళ్ళతో. తండ్రి ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు. సుదర్శనం విచారంగా నవ్వాడు.

"లంచమిచ్చే స్థోమత మనకులేదుగా" అన్నాడు.

* * *

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. ఈ రోజుల అడుగునపడి ఎందరి ఆశలు, ఊహలు, ఆశయాలు, నలిగి నశించి పోతున్నాయో! సంవత్సరం గడిచింది. సుదర్శనానికి ఉద్యోగం వచ్చింది. ఫెర్టిలైజర్ ఫ్యాక్టరీలో క్లర్కు ఉద్యోగం. జీతం మూడువందల పాతిక దాకా వస్తుంది. మొదటినెల జీతం అందు కున్నాడు సుదర్శనం. భవిష్యత్తు మొదటి సారి రంగురంగులుగా కనబడిన క్షణమది! గర్వంతో ఒళ్ళు పులకరించింది. మనసు పట్టలేని ఆనందంతో గంతులు వేస్తున్నది.

ఎన్ని ఊహలు, ఆశలు, ఆశయాలు .. ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తున్నాయి ఊపిరి పలుపు కోనీయకుండా.

బరువుగా ఉన్న జేబును తృప్తిగా తడుముకుంటూ బయటికొచ్చాడు. అలంకార్లోకి వెళ్లాడు.

"ఒక ఇనిస్టెంటు కాఫీ."

సాయంత్రం ఎన్నడూ లేనంత అందంగా ఉంది చల్లగా గాలివీస్తున్నది. రంగురంగుల అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలూ అటూ, ఇటూ మెల్లగా నడుచుకుంటూ పోతున్నారు. రిక్షాలకు, సైకిళ్ళకు, కార్లకు ఎడతెరిపిలేదు. రిక్షాల గణగణలూ, సైకిళ్ళ టింగుటింగులూ, కార్ల హారన్లూ అన్నీ మధురంగా, కర్ణపేయంగా వినిపిస్తున్నాయి అతనికి.

సుజాత! ఏం చేస్తున్నదో ఈసారి గర్వంగా వెళ్తాడు ఆమె దగ్గరికి.

బేరర్ కాఫీ తెచ్చాడు. బేరర్‌కేసి ఉషారుగా చూశాడు సుదర్శనం. బిల్లుతో బాటు రెండ్రూపాయల కాగితం ఇచ్చాడు. "ఛేంజితీస్కో!" అన్నాడు.

"థ్యాంక్యూ సార్!" అన్నాడు బేరర్ సంతోషంగా.

కాఫీ సగం త్రాగాడు. ఎదుటిసీట్లో కూర్చున్న వ్యక్తివంక నిశ్చేష్టుడై చూస్తూండిపోయాడు. ఎదుటిసీట్లో ఆ మనిషి ఏదో ప్రత్యేకతఉన్న గొప్పమనిషి కాదు. ఎవరో ముసలాయన! అరవై ఏళ్ళుండవచ్చు. తన తండ్రిలాగానే నెరిసిన తల, ముడుతలుపడ్డ శరీరం. కాఫీ త్రాగలేకపోయాడు. చేదుగా అనిపించింది. వాస్తవం కళ్ళముందు వెక్కిరించింది తన ఉత్సాహానికీ, ఆనందానికీ, ఊహలకీ అర్థం లేదు. కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. జేబులోని డబ్బును కళ్ళనీళ్ళతో చూసుకున్నాడు. ఆ ముసలతన్ని చూడగానే అతనికి గుర్తు వచ్చింది—తన తండ్రి రిటైరయ్యాడు.

యంత్రం మాదిరిగా బయటికొచ్చాడు. ఇప్పుడేమీ అతనికంటికి అందంగా కనిపించడంలేదు. ఏవో కొందామనుకున్నాడు ఎన్నో చేద్దామనుకున్నాడు. బట్టలకొట్లూ జోళ్ళషాపులు, ఫ్యాన్సీస్టోర్లు, అన్నీ అతన్ని చూసి అపహాస్యం చేస్తున్నట్లున్నాయి. నిరాశ నిస్పృహలు నిండిన కళ్ళతో, ఎక్కడికో శూన్యంలోకి చూస్తూ జనంలోంచి నడిచిపోతున్నాడా ఉద్యోగి—సుదర్శనం

ఉన్నంతలో తిని, కట్టుకుని బి.ఎ. కష్టపడి చదివాడతను. అప్పుడు ఎన్ని ఊహలు ఎన్ని ఆశలు ఏదో ఏదో చేద్దామనుకున్నాడు. కాని ఈ దేశంలో ఉన్న భయంకరమైన నిరుద్యోగసమస్య మరెక్కడా లేదేమో!

సుజాత! కాలేజీలో పరిచయమయ్యిందామె. సన్నగా, పసిడిఛాయగా, పెద్ద కళ్ళతో ఎంత అందంగా ఉండేది.

రెండు సంవత్సరాలుగా ఆమెకోసం నిర్విరామంగా ఉద్యోగంకోసం ప్రయత్నించాడు.

సుజాత తండ్రి పెద్ద ఇండస్ట్రియలిస్టు!

తండ్రి అంటే ఆమెకు చాలా భయం. అయినా ఆమెకు సుదర్శనం అంటే ప్రేమ. అవసరమైతే తెగింపు ఉంది.

ఒకసారి ఆమె అన్నది "పోనీ మా నాన్నను ఎదిరించి నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటాను. కాని నీకు ఏదో ఒక ఉద్యోగం దొరికేదాకా "

సుభాషితాలు

ఏ పనిచేసినా ఏకాగ్రతతో చేసే లక్షణంగల వ్యక్తి క్రమంగా ఎటువంటి పని చేయడానికైనా అవసరమైన శక్తియుక్తులను పెంపొందించుకొనగలుగుతాడు.

—మహాత్ముని సూక్తి

ఆ ఆశలన్నీ భగ్నమయ్యాయి. ఊహాలికీ, వాస్తవానికీ ఎంతదూరం! ఏదో విధంగా ఆమెను అంగీకరింపజేసి వివాహమాడగలడు. కాని ఏం సుఖపెట్టగలడు! కనీస అవసరాలు తీర్చగలడా?

*　　*　　*

నిరాశగా, నిస్పృహగా, నీరసంగా ఇంటికివచ్చాడు. ఇంట్లో అందరి ముఖాలూ కళకళలాడుతున్నాయి. వాసు, సురేషులు చుట్టుముట్టారు. సుచల చదువుతున్న పుస్తకం మూలపారేసి నవ్వింది. అచల గబగబా దగ్గరకు వచ్చింది. సుధ ఉత్సాహంగా చూసింది. తండ్రి తహతహగా చూశాడు.

రాజేశ్వరమ్మ ముఖం గర్వంగా వెలిగిపోతున్నది.

సుదర్శనంకొంచెంసేపు మాట్లాడలేదు. దుఃఖంతో కంఠం పూడుకుపోతున్నది.

. చివరికి మెల్లగా నవ్వి, కంఠం పెకలించి అన్నాడు:

"ఇంటికి ఏభై రూపాయలు.

పాలకు ముప్ఫయిరూపాయలు

చాకలికి పది...ఇంకా ఏమయినా ఉన్నాయమ్మా."

అందరూ నిశ్చేష్ఠులయ్యారు. ఉద్యోగం వచ్చింది! వచ్చింది!! .వస్తే! వస్తే!! ఏమయ్యిందిప్పుడు! ఏమయ్యింది!! .

ఈ వాస్తవం అందరి గుండెలలోనూ మార్రోగింది. అందరి ఆశలు, ఊహాలు కూలిపోయాయి.

మర్నాడు ప్రొద్దుట వాసు లిష్టురాస్తున్నాడు.

"బియ్యం అరవై కేజీలు

నూనె మూడుకేజీలు . ."　　***